

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญรูปภาพ	ฏ
สารบัญแผนที่	ณ
สารบัญแผนภูมิ	ด
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	5
1.4 กรอบแนวคิดในการศึกษา	6
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะในการศึกษา	8
บทที่ 2 แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา	9
2.1.1. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนียภาพ	9
2.1.2. แนวคิดเกี่ยวกับปัญหามลพิษ	10
2.1.3. แนวคิดเกี่ยวกับภูมิทัศน์เมือง	11
2.1.4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิทัศน์เมือง	14
2.1.5. แนวคิดเรื่องการอนุรักษ์ในระดับเมือง	17
2.1.6. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น	20
2.1.7. สรุปสาระสำคัญที่ได้จากการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา	22

สารบาญ (ต่อ)

	หน้า
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา	23
2.2.1. การอนุรักษ์พื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมโดยการวางผังเมือง : กรณีศึกษาพื้นที่ในเขตเมืองเชียงใหม่	23
2.2.2. ปัญหาการเติบโตของเชียงใหม่ : ผลกระทบต่องานสถาปัตยกรรม	24
2.2.3. แผนปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และสิ่งแวดล้อม	25
2.2.4. โครงการจัดทำแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียวในเมืองหลัก : เชียงใหม่	25
2.2.5. การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนอนุรักษ์ในเขตกำแพงเมืองเชียงใหม่	26
2.2.6. การเสนอแผนการจัดการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมเมืองเก่าเชียงใหม่	27
2.2.7. การผังเมืองของเกยวโตและนารา : บทเรียนสำหรับเชียงใหม่	28
2.2.8. การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่ในทัศนะของผู้สูงอายุ	29
2.2.9. สรุปสาระสำคัญที่ได้จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา	30
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	32
3.1 แนวทางการศึกษา	32
3.2 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล	32
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	33
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	33
3.5 การทดสอบแบบสัมภาษณ์	34
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	35

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา	37
4.1 ที่ตั้งและสภาพทั่วไปของพื้นที่กรณีศึกษา	37
4.2 ลักษณะการใช้ที่ดินภายในพื้นที่กรณีศึกษา	39
4.3 ลักษณะของสถาปัตยกรรมและสิ่งปลูกสร้างภายในพื้นที่กรณีศึกษา	44
4.4 ลักษณะขององค์ประกอบภูมิทัศน์และพืชพรรณภายในพื้นที่กรณีศึกษา	45
4.5 บริเวณที่มีคุณค่าทางทัศนียภาพ	46
4.6 พื้นที่ที่เกิดปัญหาภูมิทัศน์	51
4.7 การประเมินคุณค่าทางทัศนียภาพ	56
4.8 การคัดเลือกพื้นที่ตัวอย่างภายในพื้นที่กรณีศึกษา	60
4.9 แนวทางการจัดการปัญหาภูมิทัศน์ภายในพื้นที่ตัวอย่าง	65
4.10 ความคิดเห็นของประชาชน นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง	83
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	103
5.1 สรุปผลการศึกษา	104
5.2 อภิปรายผลการศึกษา	106
5.3 ข้อเสนอแนะ	109
บรรณานุกรม	116
ภาคผนวก	118
ภาคผนวก ก ประวัติความเป็นมาของพื้นที่กรณีศึกษาจากการสัมภาษณ์	119
ภาคผนวก ข ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติม	137
ภาคผนวก ค เกณฑ์ประเมินความงามและความประทับใจของแหล่งท่องเที่ยว	161
ภาคผนวก ง ตัวอย่างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์	163
ประวัติผู้เขียน	172

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า	
2.1	กระบวนการพัฒนาภูมิทัศน์เมือง	16
4.1	ลักษณะการใช้ที่ดินภายในพื้นที่กรณีศึกษา	39
4.2	บริเวณที่มีคุณค่าทางทัศนียภาพภายในพื้นที่กรณีศึกษา	46
4.3	ปัญหามลทัศนที่เกิดขึ้นในพื้นที่กรณีศึกษา	52
4.4	ประเภทของพื้นที่จำแนกตามคุณค่าทางทัศนียภาพ	57
4.5	ผลการประเมินคุณค่าทางทัศนียภาพภายในพื้นที่กรณีศึกษา	60
4.6	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ	83
4.7	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามช่วงอายุ	84
4.8	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามที่พักอาศัยในปัจจุบัน	84
4.9	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา	85
4.10	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความเกี่ยวข้องคับงานภูมิทัศน์	85
4.11	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหามลทัศน	86
4.12	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อทัศนียภาพบริเวณวัดพระสิงห์	87
4.13	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางในการแก้ไขปัญหามลทัศนบริเวณวัดพระสิงห์	87
4.14	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อทัศนียภาพบริเวณคุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์)	88
4.15	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางในการแก้ไขปัญหามลทัศนบริเวณคุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์)	89

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.16 แสดงจำนวนและคำร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อ ทัศนียภาพบริเวณวิหารวัดพันเตา	89
4.17 แสดงจำนวนและคำร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อ แนวทางในการแก้ไขปัญหาลทัศนียภาพบริเวณวิหารวัดพันเตา	90
4.18 แสดงจำนวนและคำร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อ ทัศนียภาพบริเวณลานเอนกประสงค์ประตูท่าแพ	90
4.19 แสดงจำนวนและคำร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อ แนวทางในการแก้ไขปัญหาลทัศนียภาพบริเวณลานเอนกประสงค์ประตูท่าแพ	91
4.20 แสดงจำนวนและคำร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อ ทัศนียภาพกลุ่มอาคารเก่าบริเวณสี่แยกอุปกุด	92
4.21 แสดงจำนวนและคำร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อ แนวทางในการแก้ไขปัญหาลทัศนียภาพกลุ่มอาคารเก่าบริเวณสี่แยกอุปกุด	92
4.22 แสดงจำนวนและคำร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อ ทัศนียภาพบริเวณเรือนพาณิชยกรรมบั้งชิงบนถนนท่าแพ	93
4.23 แสดงจำนวนและคำร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อ แนวทางในการแก้ไขปัญหาลทัศนียภาพบริเวณเรือนพาณิชยกรรมบั้งชิงบนถนนท่าแพ	94
4.24 แสดงจำนวนและคำร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อ ทัศนียภาพบริเวณสถานีรถไฟเชียงใหม่	94
4.25 แสดงจำนวนและคำร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อ แนวทางในการแก้ไขปัญหาลทัศนียภาพบริเวณสถานีรถไฟเชียงใหม่	95
4.26 แสดงจำนวนและคำร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อ ทัศนียภาพบริเวณอาคารอนุสาร	96
4.27 แสดงจำนวนและคำร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อ แนวทางในการแก้ไขปัญหาลทัศนียภาพบริเวณอาคารอนุสาร	96

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.28 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อทัศนียภาพบริเวณสองฝั่งถนนเจริญเมือง	97
4.29 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางในการแก้ไขปัญหาลทัศนียภาพบริเวณสองฝั่งถนนเจริญเมือง	98
4.30 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อลำดับความรุนแรงของปัญหาทัศนียภาพที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ตัวอย่าง	99
4.31 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกที่เกิดขึ้นในขณะที่พบเห็นปัญหาทัศนียภาพ	100
4.32 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาทัศนียภาพ	101

สารบัญรูปภาพ

ภาพ	หน้า
4.1 ตัวอย่างบริเวณอนุสรณ์สถานบนถนนราชดำเนิน	48
4.2 ตัวอย่างบริเวณศาสนสถานบนถนนราชดำเนิน	48
4.3 ตัวอย่างบริเวณที่ตั้งของอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมบนถนนราชดำเนิน	48
4.4 ตัวอย่างบริเวณที่ตั้งของอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมบนถนนราชดำเนิน	48
4.5 ตัวอย่างพื้นที่สีเขียวบนถนนราชดำเนิน	48
4.6 ตัวอย่างพื้นที่สีเขียวบนถนนราชดำเนิน	48
4.7 ตัวอย่างบริเวณศาสนสถานบนถนนท่าแพ	49
4.8 ตัวอย่างบริเวณศาสนสถานบนถนนท่าแพ	49
4.9 ตัวอย่างบริเวณที่ตั้งของอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมบนถนนท่าแพ	49
4.10 ตัวอย่างบริเวณที่ตั้งของอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมบนถนนท่าแพ	49
4.11 ตัวอย่างพื้นที่สีเขียวบนถนนท่าแพ	49
4.12 ตัวอย่างพื้นที่สีเขียวบนถนนท่าแพ	49
4.13 ตัวอย่างบริเวณศาสนสถานบนถนนเจริญเมือง	50
4.14 ตัวอย่างบริเวณศาสนสถานบนถนนเจริญเมือง	50
4.15 ตัวอย่างบริเวณที่ตั้งของอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมบนถนนเจริญเมือง	50
4.16 ตัวอย่างบริเวณที่ตั้งของอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมบนถนนเจริญเมือง	50
4.17 ตัวอย่างพื้นที่สีเขียวบนถนนเจริญเมือง	50
4.18 ตัวอย่างพื้นที่สีเขียวบนถนนเจริญเมือง	50
4.19 ตัวอย่างปัญหามลพิษที่เกิดจากป้ายโฆษณา	54
4.20 ตัวอย่างปัญหามลพิษที่เกิดจากการตั้งวางสิ่งของไม่เป็นระเบียบ	54
4.21 ตัวอย่างปัญหามลพิษที่เกิดจากตัวอาคารที่ขาดการบำรุงรักษา	54
4.22 ตัวอย่างปัญหามลพิษที่เกิดจากการใช้สีสันทึบที่ไม่เหมาะสม	5
4.23 ตัวอย่างปัญหามลพิษที่เกิดจากการติดตั้งป้ายโฆษณาขนาดใหญ่	55
4.24 ตัวอย่างปัญหามลพิษที่เกิดจากองค์ประกอบของอาคารไม่เหมาะสม	55

สารบัญรูปภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
4.25 ตัวอย่างปัญหาหมักที่คั้นที่เกิดจากอาคารสูงข่มความสำคัญของอาคารเก่า	55
4.26 ตัวอย่างปัญหาหมักที่คั้นที่เกิดจากการใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมไม่เหมาะสม	55
4.27 สภาพพื้นที่บริเวณหน้าวัดพระสิงห์	66
4.28 แนวทางในการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์บริเวณหน้าวัดพระสิงห์	66
4.29 สภาพพื้นที่บริเวณคุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์)	68
4.30 แนวทางในการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์บริเวณคุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์)	68
4.31 สภาพพื้นที่บริเวณวิหารวัดพันเตา	70
4.32 แนวทางในการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์บริเวณวิหารวัดพันเตา	70
4.33 สภาพพื้นที่บริเวณลานเอนกประสงค์ประตูท่าแพ	72
4.34 แนวทางในการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์บริเวณลานเอนกประสงค์ประตูท่าแพ	72
4.35 สภาพพื้นที่กลุ่มอาคารเก่าบริเวณสี่แยกอุปกุด	74
4.36 แนวทางในการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์กลุ่มอาคารเก่าบริเวณสี่แยกอุปกุด	74
4.37 สภาพพื้นที่บริเวณเรือนพาณิชย์ขนมบั้งชิงบนถนนท่าแพ	76
4.38 แนวทางในการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์บริเวณเรือนพาณิชย์ขนมบั้งชิงบนถนนท่าแพ	76
4.39 สภาพพื้นที่บริเวณสถานีรถไฟเชียงใหม่	78
4.40 แนวทางในการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์บริเวณสถานีรถไฟเชียงใหม่	78
4.41 สภาพพื้นที่บริเวณอาคารอนุสาร	80
4.42 แนวทางในการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์บริเวณอาคารอนุสาร	80
4.43 สภาพพื้นที่บริเวณสองฝั่งถนนเจริญเมือง	82
4.44 แนวทางในการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์บริเวณสองฝั่งถนนเจริญเมือง	82

สารบัญแนบที่

แนบที่		หน้า
4.1	ที่ตั้งของถนนราชดำเนิน ถนนท่าแพ และถนนเจริญเมือง	38
4.2	ลักษณะการใช้ที่ดินบนถนนราชดำเนินและถนนท่าแพ	40
4.3	ลักษณะการใช้ที่ดินบนถนนเจริญเมือง	41
4.4	ผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่	43
4.5	บริเวณที่มีคุณค่าทางทัศนียภาพภายในพื้นที่กรณีศึกษา	47
4.6	บริเวณที่เกิดปัญหามลพิษภายในพื้นที่กรณีศึกษา	53
4.7	การซ้อนทับข้อมูลบริเวณที่มีคุณค่าทางทัศนียภาพกับบริเวณที่เกิดปัญหามลพิษ	58
4.8	ผลการประเมินคุณค่าทางทัศนียภาพภายในพื้นที่กรณีศึกษา	59
4.9	ตำแหน่งมุมมองที่ใช้ในการถ่ายภาพพื้นที่ตัวอย่างบริเวณถนนราชดำเนิน	62
4.10	ตำแหน่งมุมมองที่ใช้ในการถ่ายภาพพื้นที่ตัวอย่างบริเวณถนนท่าแพ	63
4.11	ตำแหน่งมุมมองที่ใช้ในการถ่ายภาพพื้นที่ตัวอย่างบริเวณถนนเจริญเมือง	64

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา	6
1.2 ขั้นตอนของวิธีดำเนินการศึกษา	7
2.1 วิธีการทำงานในการกำหนดนโยบายอนุรักษ์	19
2.2 การกำหนดนโยบายอนุรักษ์	20